

Юлія Стребкова

ДОСЛІДЖЕННЯ УЯВЛЕНЬ СТУДЕНТСТВА ПРО СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ ЛЮДИНУ (ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ)

Анотація. Обґрунтована необхідність міждисциплінарного трансферу експериментальних даних у гендерних дослідженнях. Розглянуто можливість емпіричного соціально-філософського дослідження. Доведено цінність діагностичного малюнка для соціально-філософських досліджень гендерної взаємодії. Описана експериментальна постановка гендерної дилеми. З'ясовано, що застосування описаної методики знімає біполярність і протиставлення чоловічих та жіночих якостей.

Вперше були застосовані проєктивні малюнкові техніки для дослідження гендерних аспектів української людини. Робота містить приклади малюнків та опрацьовані кількісні дані у вигляді діаграм. Узагальнено результати гендерного дослідження соціальних смислів та соціальної структури українського соціуму. Доведено, що уявлення про українську людину є гендерно деформованими. Стверджується, що такі викривлені уявлення про жінок у суспільстві значно ускладнюють розробку державної політики і негативно позначаються на вирішенні суспільно-важливих завдань. Виявлено небезпеку, що і в майбутньому інтелектуальна, політична та економічна еліта не буде спроможною відповісти на виклики суспільства, бо орієнтується на уявлення, що не відповідають дійсності.

Зазначено необхідність перегляду застарілих шкільних тестів, педагогічних і психологічних методик, що формують у дитинстві викривлене уявлення про людину.

Ключові слова: гендерні дослідження, гендерна дилема, проєктивні методики, діагностичний малюнок, символи.

Julia Strebkova

RESEARCH OF REPRESENTATIONS OF STUDENTS ABOUT MODERN UKRAINIAN HUMAN (GENDER ASPECTS)

The article represents the results of a 5-year research using the method "Draw a modern Ukrainian human". The study involved students of the National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Polytechnic Institute": Institute of Mechanical Engineering, Faculty of Sociology and Law, Faculty of Chemical Engineering and Printing and Publishing (different years of study). Both STEM and social and humanitarian subjects were represented: "Engineering Mechanics", "Mechanical Engineering", "Chemical Technology", "Packaging production technology", "Publishing and Editing", "Sociology", "Administrative Management" and other. In total, more than five hundred student works were analyzed.

This article focuses on the gender aspects of this study. For the first time in Ukrainian studies projective drawing techniques were used to study the gender aspects of a Ukrainian person. The value and described diagnostic picture for the social-philosophical studies of gender interaction is proved. The experimental formulations of the gender dilemma are described. It has been found out that the application of the described method removes bipolarity and opposition of male and female qualities. The paper contains examples of drawings and processed quantitative data in the form of diagrams. The results of gender research, of social meanings vs social structure of Ukrainian society, are generalized. It is proved that the concept of a Ukrainian person is gender-deformed.

The obtained data confirm the results of previous studies in terms of the spread of stereotypical representations. For example, there are illustrations of beautification, works for the sake of beauty, oniomania, experiences of the inadequacy of one's own physicality with cultural standards and aesthetic ideals. There were no correlation between the number of girls surveyed and the number of human images of a woman. Revealed that the characters of our time, such as appliances and brands, found both male and female images. Among the painted Ukrainian symbols the most common are the trident, flag and embroidered shirt, which are both in male and female images. Wreaths are often combined with modern women's clothing. This confirms Ukrainian authors' studies results, that the symbolism of Ukrainian clothing is a vivid illustration of the development and transformation of worldview imaginations of the Ukrainian people.

Specified is need of revising the old school tests and pedagogical and psychological methods that form a child's distorted perception of a person.

Keywords: gender studies, gender dilemma, projective methods, diagnostic picture, symbols.

Міждисциплінарність гендерних досліджень спонукає до аналізу та синтезу різного роду теорій. Предметна область прикладних гендерних досліджень є надзвичайно широкою, а гендерна взаємодія постає об'єктом дослідження різних наук. Обсяг наукових знань про людину стрімко зростає, а в опрацюванні різноманітної інформації важлива роль відводиться образним і візуальним формам. Проте, розмитість та глибока вкоріненість у ментальності уявлень про людину створюють певні труднощі їх експериментального дослідження.

Обґрунтування дослідження та вибір методології. Популярними методами візуальної соціології наразі є спостереження, фото- та відеоінтерв'ю, історичні візуальні дослідження, візуальний контент-аналіз (кількісний, якісний), візуальна анкета, відео аналіз тощо. Малюнкові техніки здебільшого використовуються у педагогіці та психології для арт-терапії, як діагностичний, тестовий та корекційний засоби. Гендерну соціологію візуальної сфери у XX ст. активно розробляла плеяда європейських і американських авторів. Серед сучасних українських дослідниць варто відзначити

роботи Л. Малес, О. Совенко (Супруненко), І. Чудовської-Кандиби, С. Котової-Олійник, Н. Гапон (візуальні репрезентації ґендерних відносин у рекламі) та Л. Буланової-Дувалко (феномен фемінності у сучасній культурі). У сучасних дослідниць популярним є психоаналітичний підхід до тлумачення малюнку. Асоціативний експеримент як проективний метод дослідження сенсів, змістів та символів застосовували А. Абрамс, Ф. Гальтон, В. Вундт, К. Юнг, М. Вертгеймер, Д. Кляйн та ін. Експериментальні методики для дослідження семантичних зв'язків між окремими предметами і явищами та відображення об'єктивної дійсності у свідомості людини використовуються здебільшого у ґендерній лінгвістиці. Ряд авторів М. Дзукарович, Е. Соколова, Н. Гриньова, Т. Флоренська, Л. Франк зазначають, що проективні методики можуть бути валідними та надійними для вивчення соціально-перцептивних характеристик, але у межах психології складно стандартизувати процедуру, аналіз та інтерпретацію проективних методик.

Методики «Намалюй людину» розроблені та опрацьовані Ф. Гудинаф, О. Венгером, К. Маховер і Г. Харрісом є прикладом класичних проективних методик дослідження особистості. Проте нас будуть цікавити, у першу чергу, не психологічні, а символічно-культурні та ґендерні аспекти таких методик.

Уявлення про українську людину досліджувались здебільшого у роботах етнографів, етнологів та українознавців. Українські рефлексії філософсько-антропологічного змісту розробляли Ю. Шевельов, Є. Маланюк, М. Шлемкевич (загублена українська людина), О. Кульчицький (український персоналізм), С. Грабовський (виклики і відповіді ХХ століття та українська людина) та ін.

Проективні малюнкові техніки для ґендерних досліджень ідентичності української людини досі не використовувались. Н. Буркало, І. Грабовська, О. Кікінежді, О. Кізь, О. Кісь та інші відзначають вплив етнокультурних чинників на формування статево-рольової ідентичності особистості.

Зауважимо, що саме філософія виконує інтегративно-методологічну функцію по відношенню до галузевих ґендерних досліджень. Ґендерний аналіз підсистем, компонентів і елементів існування соціальної дійсності в їх координаційній залежності є напрямком соціальної філософії. Поєднання знань із соціології, історії, антропології, педагогіки, психології, зокрема соціальної психології, потребує особливого методологічного апарату. Взаємозв'язок емпіричного та теоретичного рівнів ґендерних досліджень також лежить у філософській площині. Філософія статі та ґендеру на разі являє собою неосяжний простір думок і концепцій. В українському дискурсі як методологія пізнання чоловічого та жіночого була представлена метаантропологія Н. Хамітова. Проте за визначенням автора це скоріше форма осмислення сучасної філософської антропології, ніж система наукових методів дослідження. Натомість у

розпорядженні ґендерної психології та соціології є широкий спектр методів і методик. Погоджуючись із думкою українських авторок М. Скорик, Л. Малес, Т. Дороніної та ін. про часте недотримання стандартів науковості у ґендерних дослідженнях цих галузей, зазначимо необхідність міждисциплінарного трансферу експериментальних даних і методик.

Погоджуємось із С. Котовою-Олійник, яка зазначає, що дослідження візуальних образів у сучасній культурі відкриває нові аналітичні можливості для дослідження суспільства, зокрема, для розкриття внутрішніх механізмів формування культури шляхом розгадування репрезентованих у візуальному полі метафор статі і викриття їхньої прихованої (фалогоцентричної) логіки **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Отже, можна стверджувати, що малюнкові методики можуть бути використані для соціально-філософських ґендерних досліджень.

Хронологічні межі дослідження. У 2011 р. було розроблено методику «Намалюй сучасну українську людину», а у лютому 2012 р. було проведено перше опитування. Значна увага приділялась дослідженню динаміки уявлень про українську людину, що пов'язана із подіями 2013-2014 рр. і російською військовою агресією. Проте цей матеріал буде представлено окремо, у даній статті наведено ґендерний аналіз робіт 2012-2017 рр.

Опис групи респондентів. Хоча більшість авторів описує студентську молодь як специфічну соціально-вікову групу, складно не погодитись із думкою історика І. Посохова, що чітких ознак студентської субкультури у конкретний історичний період, визначення факторів та етапів її еволюції зазвичай не дається, а окремі зауваження із цього приводу не дозволяють створити цілісне уявлення про студентську спільноту певного періоду. Зауважимо, що в цілому роботи студентства суттєво не відрізнялись від аналогічних малюнків інших респондентів. Свого роду «контрольною групою» виступали респонденти з різними демографічними характеристиками: статтю, віком (від 5 р. до 70) р., родом занять, освітою тощо¹.

У дослідженні брали участь студенти Національного технічного університету України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»: Механіко-машинобудівного інституту, Факультету соціології і права, Хіміко-технологічного та Видавничо-поліграфічного факультетів. Різних років навчання: 1-4 курсів бакалаврату та 1-2 років навчання у магістратурі; середній вік опитаних близько 19 років. Представлені як STEM- спеціальності, так і соціально-гуманітарні: «Інженерна механіка», «Технологія машинобудування», «Хімічна технологія», «Технологія пакувального виробництва», «Видавнича

¹ Роботи порівнювались із малюнками учасників літньої школи у місті Одеса, 2016 р.

справа та редагування», «Соціологія», «Адміністративний менеджмент» та ін.

За місцем проживання серед студентів були як сільські, так і міські жителі різних регіонів України. В опитуванні брали участь іноземні студенти: 9 студентів із 6 різних країн. Їхні роботи не вирізняються з поміж інших, а така незначна кількість робіт не дає можливості аналізу. Етнічна належність опитуваних не досліджувалась, проте серед студентів були етнічні росіяни з числа переселених із тимчасово окупованих територій.

Всього опитано 516 осіб, з них 199 (38,6%) жіночої статі, 295 (57,2%) чоловічої, 22 (4,3%) – статі не зазначали. Невизначеність статі не варто трактувати однозначно, оскільки не було передбачено бланку для малюнка, дані про свою статі та інші ідентифікатори (дата, група, вік, спеціальність, тощо) респонденти вносили з голосових підказок. Це було зроблено цілеспрямовано, щоб не акцентувати статеву чи ґендерну тематику.

Актуальність і опис методики. На сьогодні інтерпретації психографічних тестів – це фактично перетин авторських дослідницьких підходів і популярних міждисциплінарних концептів **[Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.; Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. О. Супруненко, досліджуючи смисловий соціально-економічний простір сучасних українців стверджує, що й досі «продовжує існувати набір дихотомічних ролей і відповідних смислів» **[Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 55]**. Важливим є те, що застосування описаної методики знімає біполярність і протиставлення чоловічих та жіночих якостей, проте ставить опитуваних перед ґендерною дилемою. У способах вирішення ґендерної дилеми, на нашу думку, можна дослідити ґендерні деформації, зокрема, підміну антропоцентризму андроцентризмом.

За даними О. Кікінежді, в Україні досі використовується тест ступеня шкільної зрілості А. Керна-Я. Йерасика (Kern A., Jirasek J.) у якості методики визначення готовності дитини до шкільного навчання. За цим тестом дитині пропонується намалювати у якості людини саме чоловіка: «На запитання дитини, чи можна намалювати «дядю», то і вона повинна робити те ж саме. Якщо ж хтось почав малювати жіночу фігуру, то треба дозволити йому завершити цей малюнок, а потім усе-таки запропонувати на малюнок зобразити чоловічу фігуру» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

У нашому експерименті студенти не знали, що будуть досліджуватись саме ґендерні аспекти і що викладачка, загалом, очікувала побачити на

малюнку. Пропонувалося намалювати «сучасну українську людину». Стверджувалось, що опитування фактично анонімне «і ніякі секрети особистості авторів не будуть розголошені», проте більшість опитуваних вказали свої дані. На виконання роботи відводилось не більше 20 хвилин і зазначалося, що художні здібності авторів не будуть оцінюватись, не має правильних чи неправильних робіт і всі отримують однаковий бал за участь. Для постановки ґендерної дилеми уточнювалось, що потрібно намалювати саме одну людину, якою ви її собі бачите, уявляєте. Як і у більшості методик такого типу під час малювання варто уникати зайвих коментарів, зауважень і відповідей на запитання.

Результати дослідження та інтерпретація даних. Переважна більшість робіт одно-, двоколірні, фактично виконані у чорно-білому форматі. Кольорові вставки мають не більше 5% робіт. Майже всі вони на прапорах: більшість жовто-блакитна (синя), три роботи з чорно-червоним кольором прапорів. У деяких роботах кольори прапора підписані.

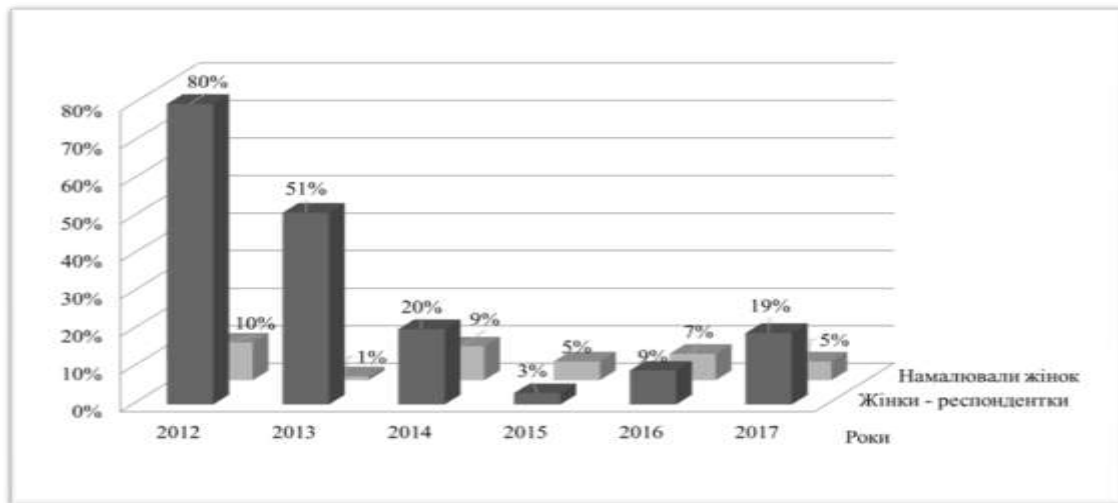
Хоча не рекомендувалось щось описувати, багато робіт містила коментарі, гасла, надписи. Не було відверто девіантних малюнків **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**, хоча такі зображення, зокрема, з відокремленими кінцівками, частинами тіла, статевими органами тощо були намальовані на партах у аудиторіях, де проводились опитування. На одній роботі початку 2017 р. у нижньому правому куті в якості сучасної людини було зображено невеликий надгробок з надписом R.I.P.

Вихід із ґендерної дилеми. 35 опитуваних зобразила декількох осіб. На 12-ти роботах (2,3%) зображена сім'я, діти. Більше 10-ти малюнків складаються з двох половинок: чоловіча і жіноча, різні обличчя, «як було і є зараз», чоловік у двох образах: захисника і офісного працівника, чоловік у літньому та зимовому одязі, тощо. Серед таких робіт є малюнок, на якому зображено наполовину чоловіка, наполовину міфічну істоту з рогами і хвостом.

Релігійні символи є на незначній кількості малюнків. На 3-х малюнках зображені хрести, на 2-х - церковні бані з хрестами, хрестик у вигляді прикраси є на деяких жіночих зображеннях, що в сумі не перевищує 3% від загальної кількості робіт. Зауважимо, що їх не можна однозначно трактувати як символи православ'я, оскільки зображення більше схожі на знаки та символи, що є небезпечними для християн **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. На малюнках були також руни, що потребує подальшого релігієзнавчого дослідження.

Не виявлено ґендерної розбіжності у розмірах паперу для малювання, характері використання простору аркуша та реалістичності фігур.

зображують людину жінкою, зростала. На нашу думку, це пов'язано із ґендерною системою суспільства, а саме, комплементарною формою

Неантропоморфні малюнки: схеми та абстракції майже всі виконані юнаками. Схематичні антропоморфні зображення без статевих ознак, як правило, мають чоловічу ґендерну атрибутику або підписані як чоловічі.

Зауважимо, що майже всі опитувані зображали ґендерні, а не статеві ознаки: зачіска, одяг, прикраси. Виняток становлять хіба що такі вторинні статеві ознаки як вуса, борода та рослинність на ногах у чоловіків. Чуб зображений на більшості схематичних чоловічків. Груди виділялись на невеликій кількості підкреслено фемінних жіночих зображень.

На 56 малюнках (36 з них намальовані чоловіками) складно визначити статеву чи ґендерну належність або зображення не антропоморфне. Чоловіки майже завжди зображали у якості людини чоловіка. Лише 7 хлопців намальовали у якості людини – жінку. Серед дівчаток цей показник трохи вищий.

патріархату в Україні [Ошибка! Источник ссылки не найден.] та більш жорсткою домінаційною – у Росії. Кількість жіночих зображень у хлопців була незначною в обох випадках і не перевищувала 1% чоловічих робіт.

Загалом, досліджуючи соціальні смисли vs соціальна структура українського соціуму [Ошибка! Источник ссылки не найден.] можна стверджувати, що уявлення про українську людину є ґендерно деформованими.

Уявний ґендерний розподіл і реальний склад населення України:

Таке викривлене уявлення про жінок у суспільстві значно ускладнює розробку державної політики і негативно позначається на вирішенні суспільно-важливих завдань. небезпека криється ще й у тому, що на студентство покладається роль майбутньої інтелектуальної, політичної, економічної еліти, яка має бути спроможною відповісти на виклики

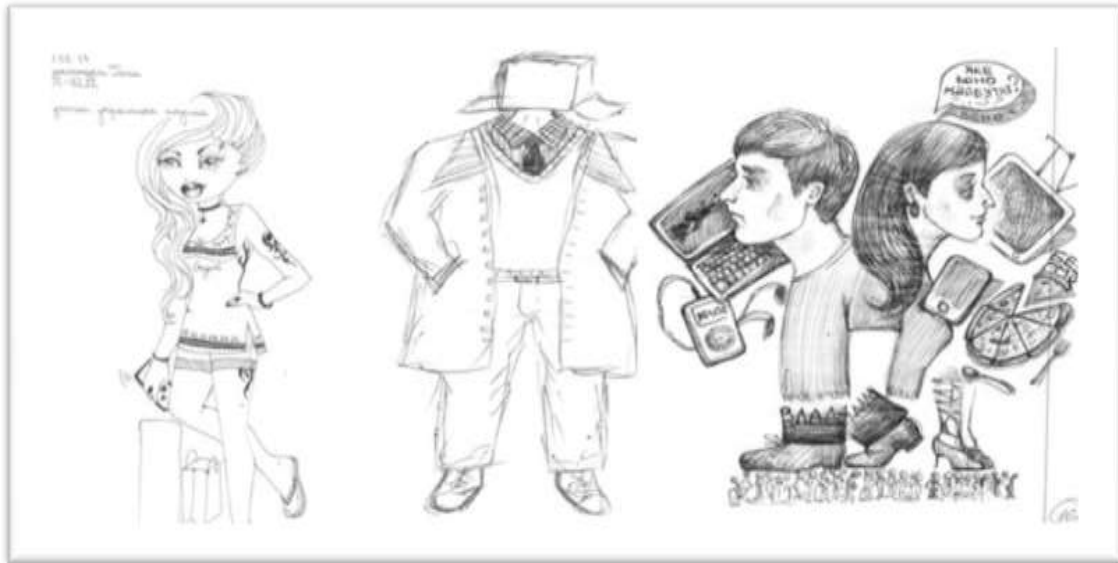
Як видно з діаграми, не виявлено кореляції між кількістю опитаних дівчат і кількістю зображень людини жінкою. Варто зазначити цікаву особливість: якщо завдання було сформульоване українською мовою, а не російською, кількість дівчат і жінок, які

суспільства (Н. Авер'янова, І. Бех, В. Кремень, О. Пономарьов, В. Троян, О. Чубарева та ін.).

Часто на малюнках зображена їжа: борщ, сало, солодощі. На малюнках присутні тварини: коти, собаки, свині.

Процес куріння, цигарки та алкоголь супроводжує багато чоловічих і схематичних антропоморфних зображень. Вік чоловіків на малюнках складно визначити, хоча значна кількість зображена у молодіжному одязі. Зображено нездоровий малорухливий спосіб життя, на деяких чоловічих зображеннях - велике пузо. Натомість жінки на більшості зображень підкреслено красиві: з тонкою талією, довгими ногами, у взутті на підборах, майже всі з довгим волоссям, у гарному вбранні та з прикрасами. Деякі - з гантелями та іншими фітнес-атрибутами, у коментарях - догляд за собою. Жіночі образи, за малим винятком, підкреслено молоді. Такі ілюстрації б'ютифікації, праці заради краси, оніоманії (шопоголізму), переживання невідповідності власної тілесності культурним стандартам та естетичним

логотип і техніка Apple Inc: I-pad, I-Phone та бренди одягу, близько 10% всіх малюнків. 142 роботи (27,5%) містять зображення техніки (більше 200 малюнків), символіку та написи: ТБ, комп'ютер, Wi-Fi зв'язок, Інтернет, соціальні мережі тощо. Велика кількість малюнків із телебаченням і засобами зв'язку ілюструє відомий вислів: якщо подія не висвітлена у електронних (цифрових) ЗМІ – вона не відбулась [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 13]. Є декілька малюнків із телевизором, коробкою та смартфонами замість голови. Близько 40% жінок зображені із технікою. Найбільше зображень із смартфонами або мобільними телефонами, плеєрами, планшетами. Не очікуваною і потребує подальшого вивчення, є відсутність на жіночих малюнках типових для дитячих книжечок предметів

ідеалам підтверджують висновки, наведені у дисертаційному дослідженні Л. Буланової-Дувалко.

В образах поєднуються клопіт, влада, гроші, успішність і бренди. Портфелі та авто як символ посади і влади є на багатьох чоловічих малюнках і лише на деяких жіночих. Лише чоловіки зображені за роботою. Жіночі зображення часто з порожніми руками, що традиційно інтерпретують як прояви комунікативних розладів особистості авторок [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. На нашу думку, це свідчення відсутності зв'язку предметної діяльності із світом успішної жінки; своєрідний символ бездіяльності та паразитичного способу життя.

Д. Севостьянов вважає, що цінність діагностичного малюнка полягає саме у зображенні символів, адже символи проникають у зображення несвідомо, людина мимоволі розкриває у малюнку свій внутрішній світ, виражений у символах [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Можна стверджувати, що не буває символів без ідей, а ідеї завжди потребують символів. Символи сучасності є як на чоловічих, так і жіночих зображеннях.

Символіка та назви брендів зустрічаються на багатьох малюнках. Найчастіше зустрічаються

побуту, що символізують хатню роботу.

Серед українських символів найчастіше зображується герб, прапор і вишиванка, що є як на чоловічих, так і жіночих образах. Віночки часто поєднуються із сучасним жіночим одягом. Це підтверджує результати досліджень українських авторок Л. Сорочук, С. Бойко, Н. Понікаровської, М. Масрчик та ін., що символізм українського одягу виступає яскравою ілюстрацією розвитку і трансформації світоглядних уявлень українського народу [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Висновки та рекомендації. Новітні методи гуманітарних наук, узагальнені та осмислені у філософському дискурсі, сприяють розвитку ґендерної теорії, а вирішення суспільно-важливих завдань потребує досліджень ґендерної взаємодії. Зв'язок сутнісного, наявного, бажаного, уявного та належного є важливою складовою світогляду людини та суспільного життя і вимагає оновленого інструментарію для дослідження. Описану в дослідженні методику можна застосовувати для соціальної діагностики побутуючих ґендерних стереотипів і їх динаміки. Результати дослідження можуть бути використані для вирішення завдань психологічної практики, навчально-виховного

процесу, соціальної та політичної психології, PR-технологій, соціальної роботи, рекламістики та журналістики.

1. Буркало Н.І. Вплив етнокультурного чинника на формування статевої ідентифікації особистості / Н. І. Буркало // Актуальні проблеми психології. – Т. 10. Вип. 11. – К. : Главник, 2009. – С. 85–94.

2. Венгер А.Л. Психологические рисуночные тесты: Иллюстрированное руководство. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 160 с : ил.

3. Грабовський С. Соціокультурні норми у вимірах постмодерної доби / С. Грабовський // Університетська кафедра. - 2014. - № 3. - С. 7-26.

4. Грабовська І. Соціокультурні типи "української людини" та їх поведінкові виявлення / Ірина Грабовська // Календар-щорічник "Українознавство-2008". – К., 2007. – С. 88 – 95.

5. Котова-Олійник С. В. Візуальні репрезентації гендеру в культурі: теоретичні та методологічні підходи до вивчення проблеми. Вісник Житомирського державного університету. Випуск 47. Філософські науки, с. 27 – 32.

6. Лопухова О., Беглова Э. Проективная методика «Рисунок успешной женщины и успешного мужчины» в диагностике гендерных особенностей субъективного образа «Успешной личности» / Лопухова Ольга Геннадьевна, Беглова Эльмира Ильдусовна // Изв. Саратов. ун-та Нов. сер. 2012. №4. С.69-74.

7. Севостьянов Д.А. Философские аспекты графической диагностики. Вестник Российского государственного университета им. И. Канта. 2010. Вып. 6. С. 50—57.

8. Смолінська О. Діагностичний інструментарій - шкільна зрілість. [Текст] // Офіційний сайт Золочівської ЗОШ I-III ступенів №2 імені Маркіяна Шашкевича [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://zol-2.schools.lviv.ua/diagnostychnyy-instrumentariy-shkilna-zrilit/>.

9. Сорочук Л. Символи-обереги в елементах українського костюма як вияв художньої реалізації образного світу (на матеріалах фольклору) [Текст] / Л. Сорочук // Вісник Київського Національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Українознавство. – 2006. – Вип. 10. – С. 45-47.

10. Розподіл постійного населення за статтю та віком на 1 січня 2016 року -Експрес-випуск - Державна служба статистики України; Київ - 17.06.2016 №105/0/10.2 вн-16.

11. Стребкова Ю. Поліваріантність соціокультурних форм патріархату: пошук критеріїв класифікації / Ю.В. Стребкова // Мультиверсум. Філософський альманах: 36. наук. пр. — К., 2007. — Вип. 63. — С. 206-213.

12. Супруненко О.С. Смысловый социально-экономический простор современных украинцев //

Економічний часопис XXI: наук. журнал. – К.: Ін-т трансформації суспільства, 2009. - №9-10. – С.54-56.

13. Супруненко О.С. Соціальні смисли vs. соціальна структура українського соціуму // Культура і сучасність: Альманах. – К.: Міленіум, 2008. - №1. - С.168-174.

14. Які знаки та символи є небезпечними для християн // Щоденна інтернет газета «Версії» [Електронний ресурс]. – 28.04.2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://versii.if.ua/bez-rubriki/yaki-znaki-ta-simvoli-ye-nebezpechnimi-dlya-hristiyan-foto/>

References:

1. Burkalo N. I., 2009. Vplyv etnokul'turnoho chynnyka na formuvannya statevorol'ovoyi identyfikatsiyi osobystosti [Influence of ethnocultural factor on forming of sex-role identification of personality]. Aktual'ni problemy psykholohiyi, T. 10., Vyp. 11, Kyiv, Hlavnuk, S. 85–94 (in Ukrainian).

2. Venger A.L., 2003. Psihologicheskie risunochnye testy: Illjustrirovannoe rukovodstvo [Psychological Picture Tests: Illustrated Guide]. Moscow, 160 s., il. (in Russian).

3. Hrabovs'kyi S., 2014. Sotsiokul'turni normy u vymirakh postmodernoyi doby [Social and cultural norms in representations of postmodern era]. Universytet-ska kafedra, № 3, S. 7-26 (in Ukrainian).

4. Hrabovs'ka I. Sotsiokul'turni typy "ukrayins'koyi lyudyny" ta yikh povedinkovi vyjavlennya, 2007 [Socio-cultural types of "Ukrainian human" and their behavioral discovery]. Kalendar-shchorichnyk "Ukrayinoznavstvo-2008", Kyiv, S. 88 – 95 (in Ukrainian).

5. Kotova-Oliynyk S. V. Vizual'ni reprezentatsiyi henderu v kul'turi: teoretychni ta metodolohichni pidkhody do vyvchennya problemy [Visual representations of gender in culture: theoretical and methodological approaches to studying the problem]. Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho universytetu, Vypusk 47, Filosofs'ki nauky, S. 27 – 32 (in Ukrainian).

6. Lopuhova O., Beglova Je., 2012. Proektivnaya metodika «Risunok uspehnoy zhenshchiny i uspehnogo muzhchiny» v diagnostike gendernykh osobennostey sub#ektivnogo obraza «Uspeshnoy lichnosti» [Projective methodology "The picture of a successful woman and a successful man" in the diagnosis of gender characteristics of the subjective image of "Successful personality"]. Izv. Sarat. un-ta Nov. ser., №4, S.69-74.

7. Sevost'yanov D.A Philosophical aspects of graphic diagnostics. Vestnik Rossijskogo gosudarstvennogo universiteta im. I. Kanta. 2010. Vyp. 6. S. 50—57.

8. Smolins'ka O., 2014. Diagnostychnyy instrumentariy - shkil'na zrilit' [Diagnostic toolkit - school maturity]. Ofitsiyyny sayt Zolochivs'koyi ZOSh I-III stupeniv № 2 imeni Markiyana Shashkevycha. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

9. Sorochuk L., 2006. Symvoly-oberehy v elementakh ukrayins'koho kostyuma yak vyjav khudozhn'oyi realizatsiyi obraznoho svitu (na materialakh fol'kloru) [Symbols-charms in Ukrainian

costume elements as an expression of artistic realization of imaginative world (on folklore materials)]. Visnyk Kyivs'koho Natsional'noho universytetu im. T. Shevchenka. Ser. Ukrayinoznavstvo, Vyp. 10, S. 45-47.

10. Rozpodil postynoho naselennya za stattyu ta vikom na 1 sichnya 2016 roku -Ekspres-vypusk [Distribution of permanent population by sex and age as of January 1, 2016 -Ekspres-vypusk], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny, Kyiv 17.06.2016 №105/0/10.2 vn-16.

11. Strebkova J., 2007. Polivariantnist' sotsio-kul'turnykh form patriarkhatu: poshuk kryteriyiv klasyfikatsiyi [Polarity of socio-cultural forms of the patriarchy: the search for classification criteri]. Mul'tyversum. Filosofs'kyy al'manakh: Zb. nauk. pr., Vyp. 63, S. 206-213 (in Ukrainian).

12. Suprunenko O.S. Semantic socio-economic space of modern Ukrainians // Ekonomichny časopys ChChI: nauk. žurnal. – K.: In-t transformaciji suspiľstva, 2009, № 9-10, S. 54-56 (in Ukrainian).

13. Suprunenko O.S. Smyslovyy sotsial'no-ekonomichnyy prostir suchasnykh ukrayintsiv [Social meanings vs. social structure of Ukrainian society]. Kul'tura i suchasnist', Al'manakh, Kyiv, Milenium, № 1, S.168-174 (in Ukrainian).

14. Yaki znaky ta symvoly ye nebezpechnymy dlya khrystyian [Which signs and symbols are dangerous for Christians]. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

ВІДОМОСТІ ПРО ПУБЛІКАЦІЮ

Стребкова Юлія. Дослідження уявлень студентства про сучасну українську людину (гендерні аспекти). // Українознавчий альманах. Випуск 21. – К: «Міленіум+», 2017. – 108 с. С. 92-98.

ORCID iD orcid.org/0000-0001-9941-0330

Подано до друку 12.11.2017.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Центр українознавства

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 21

Київ
2017

Українознавчий альманах. Випуск 21. – К.: «Міленіум+», 2017. – С.110 с.

ISSN

У випуску аналізуються проблеми консолідації українства постколоніальної епохи та відображення цієї актуальної проблематики в українознавчому дискурсі. Спеціальна увага приділена дослідженню умов, механізмів та чинників консолідації українства перед викликами сучасності. Також аналізуються історичні, філософсько-світоглядні, соціокультурні, антропологічні, літературознавчі та інші аспекти вивчення чинників консолідації українства постколоніальної доби. Випуск передбачає виконання завдання напрацювання теоретичних та практичних розробок для створення ефективних підстав та суспільних практик згуртування українства.

Для науковців, викладачів, студентів.

Відповідальний редактор
д-р політ. наук, проф. Микола Обушний

Упорядник
Ірина Грабовська

Редакційна колегія:

М.І. Обушний, д-р політ. наук, проф. (відп. ред.); С.Р. Кагамлик, канд. істор. наук, ст. наук. співроб. (заст. відп. ред.); К.А. Кобченко, канд. істор. наук (відп. секретар); І.В. Верба, д-р істор. наук, проф.; І.С. Добронравова, д-р філос. наук, проф.; В.П. Капелюшний, д-р істор. наук, проф.; Ф.М. Кирилюк, д-р філос. наук, проф.; А.Є. Конверський, д-р філос. наук, проф., акад. НАН України; Т.В. Орлова, д-р істор. наук, проф.; І.К. Патриляк, д-р істор. наук, проф.; В.І. Сергійчук, д-р істор. наук, проф.; Ю.М. Сорока, д-р істор. наук, проф.; М.І. Хилько, д-р філос. наук, проф.; Л.О. Шашкова, д-р філос. наук, проф.; М.Г. Щербак, д-р істор. наук, проф.; Л. Здибел, д-р філософії (габілітований), проф. (м. Люблін, Респ. Польща); Я. Мокляк, д-р історії (габілітований), проф. (м. Краків, Респ. Польща); Я.Г. Риєр, д-р істор.н., проф. (м. Могильов, Білорусь); Р. Сапенко, д-р філософії (габілітований), проф. (м. Зелена Гура, Респ. Польща).

Затверджено Вченою радою філософського факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
(Протокол № 4 від 27 листопада 2017 року)

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16411–4883Р від 04.02.2010 р.

У 2016 р. «Українознавчий альманах» пройшов перереєстрацію. Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.10.2016 р. №1222 його визнано фаховим виданням у галузі філософських та історичних наук.

«Українознавчий альманах» визнано базовим фаховим науковим виданням за секцією №20 «Соціально-історичні науки» згідно з рішенням Наукової ради Міністерства освіти і науки України (протокол від 26.04.2017 р.)

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017
© Центр українознавства, 2017
© Міленіум +, 2017

Ukrainoznavnij almanah (*Almanac of Ukrainian Studies*). Issue 21. – Kyiv: «Milenium+», 2017. – 110 p.

ISSN

The issue analyzes the problems of consolidation of the Ukrainians in the post-colonial era and this topic reflection in the Ukrainian-speaking discourse. Special attention is paid to the studies of the conditions, mechanisms and factors of Ukrainian consolidation as an answer to the modern challenges. Also historical, philosophical and socio-cultural, anthropological, literary and other aspects and factors of the consolidation of Ukrainians in the post-colonial age are analyzed. The edition is performed to develop theoretical and practical outcomes to create an effective grounds and public practices for the unification of Ukrainians.

For Scientists, Lecturers and Students.

Chef Editor

M. Obushnyi, Full Professor, Dr. Hab.

Compiler

Iryna Grabovska,

Approved by the Academic Council of the Faculty of Philosophy,
National Taras Shevchenko University of
Kyiv

(Protocol No. 4 of 27 November 2017)

Registered by the Ministry of Justice of Ukraine
Certificate of state registration KB № 16411–4883P from 04.02.2010

Re-Attested by the Ministry of Education and Science of Ukraine
as the scientific journal in Philosophical and Historical Sciences Decree №1222 from 07.10.2016

" Almanac of Ukrainian Studies" was recognized as the basic professional scientific publication under the section number 20 "Social-historical sciences" in accordance with the decision of the Scientific Council of the Ministry of Education and Science of Ukraine (protocol from 04/26/2017).

© Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2017
© Center of Ukrainian Studies, 2017
© Milenium +, 2017

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 21

Видавництво «МІЛЕНІУМ» (Київ)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

Видавництво «МІЛЕНІУМ»

м. Київ, вул. Фрунзе, 60
Тел.: +38 (067) 849-34-60
+38 (044) 222-50-84
E-mail: milenium_ofis @ukr.net